

Юридик фанлар

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Нуруллаева Шахноза Фарҳод қизи

Ихтисослик: 12.00.02 — Конституциявий ҳуқуқ, Маъмурий ҳуқуқ, Молия ва божхона ҳуқуқи Иш жойи: Шароф Рашидов тумани ИИБ ЖХХ ҲПБ ВЕМБ катта инспектор-психолог капитан

Аннотация: Мақола Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг маъмурий-ҳуқуқий асосларининг ҳозирги ҳолатини илмий таҳлил қилиш ва уларни такомиллаштириш йўллари урганишга бағишланган. Асосий эътибор жамоат жойларида содир этиладиган ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, рақамлаштириш жараёнлари, жазо чораларининг дифференциацияси ва фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш масалаларига қаратилган. Муаллиф томонидан илгари сурилган энг амалий таклиф — жамоат жойларининг энг гавжум нуқталарида огоҳлантирувчи видеороликлар ва плакатлар жойлаштириш орқали ҳуқуқий тарбияни кучайтиришдир. Таклифлар илмий-амалий аҳамиятга эга бўлиб, жамият хавфсизлиги тизими самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Статья посвящена научному анализу современного состояния административно-правовых основ обеспечения общественной безопасности в Республике Узбекистан и путям их совершенствования. Особое внимание уделено профилактике правонарушений в общественных местах, цифровизации, дифференциации мер наказания и повышению правовой культуры граждан. Среди предложенных мер выделяется размещение предупреждающих видеороликов и плакатов в наиболее посещаемых точках общественных мест как эффективный способ правового просвещения. Предлагаемые меры обладают научно-практической значимостью и направлены на повышение эффективности системы общественной безопасности.

The article is devoted to a scientific analysis of the current state of administrative-legal foundations for ensuring public safety in the Republic of Uzbekistan and pathways for their improvement. Particular attention is paid to the prevention of offenses in public places, digitalization processes, differentiation of punitive measures, and raising citizens' legal culture. Among the proposed measures, special emphasis is placed on placing warning video clips and posters in the most crowded points of public places as an effective method of legal education. The proposed measures possess scientific-practical significance and aim to enhance the efficiency of the public safety system.

Калит сўзлар: жамоат хавфсизлиги, маъмурий-ҳуқуқий асослар, жамоат жойлари, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги

кодекс, жамоат хавфсизлиги концепцияси, Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси, рақамлаштириш, ҳуқуқий маданият, огоҳлантирувчи видеороликлар, плакатлар, жазо чораларини кучайтириш, институционал мувофиқлаштириш

Замонавий давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири сифатида жамоат хавфсизлигини таъминлаш фуқароларнинг ҳаёт фаолияти, соғлиғи, мулки ва конституциявий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, жамият тартибини сақлаш ҳамда ижтимоий-сиёсий барқарорликни таъминлашга қаратилган комплекс чора-тадбирлар тизимини ифодалайди.²² Ўзбекистон Республикасида ушбу соҳа Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси (ПФ-27, 2021)²³ ва Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси (ПФ-60, 2022–2026) каби стратегик ҳужжатлар асосида ривожлантирилмоқда.

Жамоат жойларида содир этиладиган ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда профилактика ва ҳуқуқий тарбия чоралари муҳим ўрин тутаяди. Ушбу мақола маъмурий-ҳуқуқий асосларнинг ҳозирги ҳолатини таҳлил қилиш, мавжуд камчиликларни аниқлаш ва уларни такомиллаштириш бўйича таклифларни илгари суришга бағишланган.²⁴

Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг маъмурий-ҳуқуқий асослари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс (МЖТК)нинг XV боби, жамоат хавфсизлиги концепцияси ва тараққиёт стратегияси орқали тартибга солинган.

Жамоат хавфсизлиги концепцияси миллий хавфсизликнинг асосий йўналишларидан бири сифатида жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини белгиловчи муҳим ҳужжат ҳисобланади. Унда жамоат хавфсизлиги — жамиятнинг қонунга хилоф тажовузлар, ижтимоий ва миллатлараро низолар, фавқулодда вазиятлар ва бошқа таҳдидлардан ҳимояланганлик ҳолати сифатида таърифланади.

Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида маҳалла институтининг самарадорлигини ошириш, жамоатчилик бошқаруви ва назоратини кучайтириш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва рақамлаштириш устувор вазифа сифатида белгиланган.²⁵

МЖТКнинг XV боби жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий жавобгарликни тартибга солади: майда безорилик (183-модда), спиртли ичимликлар истеъмол қилиш (187-модда), тиланчилик (188³-модда), қонун талабларига бўйсунмаслик ва бошқалар.

1. ²² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ-27-сон Фармони «Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида». LEX.UZ.

²³ Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси (ПФ-27-сон Фармонга 1-илова). LEX.UZ.

²⁴

²⁵ Ўзбекистон Республикасининг «Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилишини ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида»ги Қонуни (19-модда ва тегишли нормалар). LEX.UZ.

Амалиётда сақланиб қолган муаммолар қуйидагилардан иборат: жазо чораларининг рецидивнинг олдини олишда самарасизлиги, янги таҳдидларнинг тўлиқ норматив тартибга солинмаганлиги, органлар ўртасида ахборот алмашинувининг рақамлаштирилмаганлиги, фуқароларнинг ҳуқуқий маданияти пастлиги.²⁶

Маъмурий-ҳуқуқий асосларни такомиллаштиришнинг муҳим йўналишлари қуйидагилардан иборат: жазо санкцияларини дифференциация қилиш, рақамли платформаларни жорий этиш, халқаро стандартларни имплементация қилиш ва фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш.

Хусусан, жамоат жойларида фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш мақсадида қуйидаги амалий таклиф илгари сурилади:

Жамоат жойларининг кириш қисмлари ва энг гавжум нуқталарида (метро бекатлари, автобус бекатлари, бозорлар кириш жойлари, савдо марказлари эскалаторлари ва лифтлари атрофи, истироҳат боғлари ва майдонлар) энг кўп содир этиладиган ҳуқуқбузарликлар юзасидан огоҳлантирувчи видеороликлар ва плакатларни жойлаштириш.

Ушбу чора-тадбирлар майда безорилик, жамоат жойларида спиртли ичимликлар истеъмол қилиш, ИИБ ходимларининг қонуний талабларига бўйсунмаслик, ноқонуний савдо ва масто ҳолда транспорт бошқариш каби ҳуқуқбузарликлар бўйича фуқароларни доимий равишда огоҳлантиришга хизмат қилади.

Видеороликлар қисқа (15–30 сония), визуал ва тушунарли бўлиши, реал мисоллар, жазо миқдори ва ҳуқуқий маслаҳатни ўз ичига олиши керак. Плакатларда эса қисқа, ёрқин матн ва график элементлардан фойдаланиш тавсия этилади.

Ушбу таклиф пассив профилактика усули сифатида фуқароларнинг ҳуқуқий онгини кундалик ҳаётда доимий равишда оширишга имкон беради.

Жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг маъмурий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш Ўзбекистоннинг барқарор ривожланиши ва инсон қадрини улуғлаш сиёсатининг ажралмас қисмидир. Рақамлаштириш, жазо тизимининг пропорционалиги, институционал мувофиқлаштириш билан бирга, фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишга қаратилган визуал-огоҳлантирувчи чора-тадбирлар (жамоат жойларида видеоролик ва плакатлар жойлаштириш) тизим самарадорлигини сезиларли даражада ошириши мумкин.

Таклиф этилган чора-тадбирлар 2030 йилгача ҳуқуқбузарликлар даражасини камайтиришга ва жамият хавфсизлиги тизимининг умумий самарадорлигини юксалтиришга хизмат қилади.

²⁶ Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси (МЖТК). XV боб: 183–192-моддалар. LEX.UZ (2025–2026 йиллардаги ўзгаришлар билан).

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ-27-сон Фармони «Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида». LEX.UZ.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон Фармони «2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида». LEX.UZ.

3. Ўзбекистон Республикасининг «Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилишини ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида»ги Қонуни (19-модда ва тегишли нормалар). LEX.UZ.

4. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси (МЖТК). XV боб: 183–192-моддалар. LEX.UZ (2025–2026 йиллардаги ўзгаришлар билан).

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ-27-сон Фармонига 1-илова: Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси. LEX.UZ.

